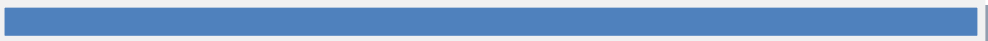

Міністерство освіти і науки України
Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя

Барановський М.О.,
Барановська О.В.,
Мирон І.В.

**МЕТОДИЧНІ РЕКОМЕНДАЦІЇ
ДО ВИКОНАННЯ КУРСОВИХ
РОБІТ ЗІ СПЕЦІАЛЬНОСТІ
106 ГЕОГРАФІЯ**

УДК 378.147:91

Б 24

Затверджено вченою радою Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя
Протокол №1 від 29 серпня 2024 року

Рецензенти: канд. геогр. наук, доц. Афоніна О. О.
канд. геогр. наук, доц. Остапчук В. В.

Барановський М. О., Барановська О. В., Мирон І. В.

Б 24 Методичні рекомендації до виконання курсових робіт зі спеціальності 106 Географія. Ніжин: Видавництво НДУ імені Миколи Гоголя, 2024. 39 с.

Методичний посібник містить поради до написання й оформлення курсових робіт із географічних дисциплін. Призначений для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня, які навчаються на спеціальності 106 Географія. Посібник стане в пригоді вчителям географії та учням при написанні та оформленні науково-дослідницьких робіт.

© НДУ ім. М. Гоголя, 2024

© Барановський М.О.,

Барановська О.В.,

Мирон І.В., 2024

ЗМІСТ

ПЕРЕДМОВА.....	3
1. Загальні положення.....	4
2. Етапи виконання курсової роботи.....	8
3. Структура курсової роботи.....	13
4. Правила оформлення курсових робіт.....	19
4.1. Загальні вимоги.....	19
4.2. Нумерація.....	20
4.3. Ілюстрації.....	21
4.4. Таблиці.....	22
4.5. Формули.....	24
4.6. Правила цитування та посилання на використані джерела.....	24
4.7. Оформлення списку використаних джерел.....	26
4.8. Додатки.....	27
Список використаних джерел.....	28
Додатки.....	30

ПЕРЕДМОВА

Підготовка фахівців за спеціальністю 106 «Географія» першого (бакалаврського) рівня вищої освіти галузі знань 10 Природничі науки в Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя здійснюється за освітньою програмою «Географія», яка розроблена проектною групою, що включає науково-педагогічних працівників і здобувачів вищої освіти. Метою освітньої програми є підготовка фахівців, які здатні розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що характеризуються комплексністю і невизначеністю умов у професійній діяльності з географії або у процесі навчання із застосуванням сучасних теорій та методів дослідження природних і суспільних об'єктів та процесів.

Виконання курсової роботи як одного з видів науково-дослідної роботи є обов'язковою компонентою освітньої програми «Географія». Відповідно до навчального плану підготовки фахівців освітнього рівня «бакалавр» здобувачі вищої освіти виконують одну курсову роботу на третьому курсі.

Метою даного посібника є надання методичної допомоги здобувачам у підготовці, написанні та оформленні курсової роботи з фаху. Він розроблений відповідно до вимог Закону України «Про вищу освіту», «Положення про випускню кваліфікаційну роботу здобувача вищої освіти Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя» та Положення «Про академічну доброчесність». Посібник містить інформацію про структуру курсової роботи, основні етапи її написання, вимоги до графічного оформлення та складання списку використаних джерел.

Даний посібник буде корисним і викладачам, які керують написанням курсових робіт. Посібник стане у пригоді також вчителям географії при проведенні дослідницької краєзнавчої та природоохоронної роботи з учнями й оформленні результатів цієї роботи.

1. ЗАГАЛЬНІ ПОЛОЖЕННЯ

Курсова робота – це перше самостійне дослідження здобувачів, основними завданнями якого є закріплення теоретичних знань, отриманих ними на аудиторних заняттях; вироблення у здобувачів навичок проведення географічних спостережень і досліджень, уміння виявляти й аналізувати взаємозв'язки між окремими компонентами природи, між людиною, природою та господарством; оволодіння методами та прийомами самостійної пізнавальної діяльності; розвиток умінь формулювати свої судження та висновки, логічно, послідовно та доказово їх висловлювати; формування умінь публічного захисту та презентації підготовленого матеріалу.

Відповідно до освітньої програми «Географія», виконання курсової роботи сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких **програмних компетентностей**:

- 1) інтегральна компетентність (ІК): здатність розв'язувати складні спеціалізовані задачі та практичні проблеми, що характеризуються комплексністю та невизначеністю умов у професійній діяльності з географії або у процесі навчання із застосуванням сучасних теорій та методів дослідження природних та суспільних об'єктів та процесів;
- 2) загальні компетентності (ЗК):
 - **ЗК06.** Здатність до проведення досліджень на відповідному рівні;
 - **ЗК07.** Здатність до пошуку, оброблення та аналізу інформації з різних джерел;
 - **ЗК09.** Здатність працювати автономно;
 - **ЗК13.** Здатність ухвалювати рішення та діяти, дотримуючись принципу неприпустимості корупції та будь-яких інших проявів недоброчесності;

- **ЗК15.** Здатність до критичного аналізу та оцінки сучасних наукових досягнень, генерування нових ідей при вирішенні дослідницьких і практичних завдань;
- **ЗК16.** Здатність до міждисциплінарної взаємодії і співпраці з представниками інших галузей знань у процесі вирішення науково-дослідницьких і прикладних проблем;
- **ЗК17.** Здатність аналізувати, синтезувати, оцінювати, інтерпретувати інформацію для виявлення проблем і пошуку оптимальних шляхів їхнього вирішення у життєвих ситуаціях та у професійній діяльності.

3) спеціальні компетентності (СК):

- **СК03.** Здатність здійснювати збір, реєстрацію і аналіз даних за допомогою відповідних методів і технологічних та програмних засобів у польових і лабораторних умовах;
- **СК04.** Здатність застосовувати кількісні методи при дослідженні сфер ландшафтної оболонки;
- **СК06.** Здатність інтегрувати польові та лабораторні спостереження з теорією у послідовності: від спостереження до розпізнавання, синтезу і моделювання;
- **СК08.** Здатність самостійно досліджувати природні матеріали та статистичні дані (у відповідності до спеціалізації) в польових і лабораторних умовах, описувати, аналізувати, документувати і презентувати результати;
- **СК09.** Здатність до планування, організації та проведення досліджень і підготовки звітності;
- **СК15.** Здатність до набуття навичок використання інформаційних систем у професійній діяльності.

Відповідно до освітньої програми «Географія», виконання курсової роботи з дисциплін сприяє формуванню у здобувачів вищої освіти таких **програмних результатів навчання** (ПРН):

- **ПРН04.** Уміння аналізувати географічний потенціал території;

- **ПРН05.** Уміння збирати, обробляти та аналізувати інформацію в області географічних наук;
- **ПРН11.** Знати цілі сталого розвитку та можливості своєї професійної сфери для їх досягнення, в тому числі в Україні;
- **ПРН12.** Уміння аналізувати особливості просторової диференціації географічного середовища та процесів соціально-економічного розвитку окремих територій (країн, регіонів);
- **ПРН14.** Уміння аналізувати основні форми та особливості впливу антропогенних чинників на стан довкілля та здоров'я населення.

Тематика курсових робіт визначається випусковою кафедрою відповідно до змісту і завдань навчальної дисципліни щорічно (додаток А). Ця тематика має бути актуальною і тісно пов'язаною з вирішенням практичних фахових завдань. Здобувачам надається право вільного вибору теми роботи із запропонованого кафедрою переліку. Вони також можуть пропонувати самостійно обрану тему або тему з переліку у власному формулюванні.

Остаточні визначені теми та наукові керівники робіт затверджуються на засіданні кафедри. Термін виконання курсової роботи визначається графіком навчального процесу. Обсяг курсової роботи має становити 30-35 друкованих сторінок.

Курсова робота має базуватися на фактичному матеріалі та статистичній інформації, оскільки лише конкретні факти дають можливість сформулювати науково-обґрунтовані висновки та рекомендації.

Загалом курсова робота носить навчально-дослідницький характер, але має спиратися на найновіші досягнення науки в певній сфері, відобразити знання здобувачем нових літературних та картографічних джерел, методичної літератури, публіцистики, виявляти здатність до аналізу та узагальнень.

Виконану курсову роботу здобувач в установленому порядку подає на кафедру за тиждень до її захисту, який відбувається

прилюдно перед комісією. Формою підсумкового контролю є диференційований залік.

Слід зазначити, що при поглибленні та доопрацюванні курсова робота може слугувати основою для написання кваліфікаційної роботи бакалавра.

2. ЕТАПИ ВИКОНАННЯ КУРСОВОЇ РОБОТИ

Виконання курсової роботи можна розділити на кілька етапів.

Перший, підготовчий, період включає вибір предмету та об'єкту дослідження, формулювання теми, затвердження теми на засіданні кафедри, призначення керівника та складання програми дослідження.

Територією дослідження може обиратися район проживання здобувача. При цьому необхідно враховувати рівень та глибину знання свого регіону дослідження, забезпеченість навчальними, архівними, статистичними та картографічними джерелами, особистий науковий інтерес тощо.

Отримавши тему, здобувач повинен проконсультуватися з науковим керівником щодо змісту роботи, плану і строків її виконання. Дуже важливим моментом підготовчого етапу є складання програми дослідження (графіку виконання роботи).

Другий етап включає складання плану (змісту) курсової роботи. Попередньо здобувач робить це самостійно, а потім узгоджує його з керівником. Розкладаючи матеріал у тій чи іншій послідовності, можна бачити переваги та недоліки кожного зі структурних варіантів. З'являється можливість побачити кожен з окремих частин роботи та всю роботу; досягти правильної послідовності у викладенні матеріалу та якомога повніше розкрити сутність проблеми.

На основі виробленого плану курсової роботи визначається, якою повинна бути рубрикація, тобто поділ на логічно підпорядковані елементи (розділи, пункти, або параграфи, підпункти). Кожен із них супроводжується заголовком, який відображає його зміст. У процесі написання курсової роботи план може уточнюватися та доповнюватися.

На цьому ж етапі, залежно від кафедри і кваліфікаційного рівня або виду робіт, здобувачу (консультуючись із науковим керівником) слід одразу остаточно визначитися із загальною спрямованістю роботи та способом забезпечення її виконання.

Результати роботи можуть мати таку спрямованість: а) прикладні або науково-прикладні узагальнення наявного матеріалу, що, можливо, включають комп'ютерну обробку або моделювання; б) викладення результатів власних чи спільних з іншими співробітниками експериментальних (польових, лабораторних) досліджень; в) теоретичне удосконалення і розвиток наявних методологічних чи методичних підходів; г) поєднання певних щойно зазначених загальних особливостей роботи. Відповідно, заплановані способи забезпечення виконання роботи можуть бути пов'язані з роботою у певних бібліотеках і фондах, участю в експедиційних і лабораторних дослідженнях свого навчального закладу або організації, де здобувач проходить практику.

Третій етап передбачає збір і підготовку матеріалів до написання курсової роботи. Він включає ознайомлення з літературними, інформаційними, фондовими (архівними) джерелами та початкову обробку цих матеріалів.

Ознайомлення з літературними друкованими матеріалами треба починати з бібліотечних систематизованих (джерела за прізвищами авторів у алфавітному порядку) і предметних (джерела за галузями науки) каталогів.

Для ознайомлення з сучасними публікаціями вітчизняних і закордонних авторів, пов'язаними з темами робіт, доцільно також скористатися базами даних комп'ютерної мережі Internet. Різні пошукові системи та тематичні каталоги (web-каталоги) допоможуть користувачам знайти потрібну інформацію. Велику кількість матеріалів також можна віднайти в електронних бібліотеках – документальних автоматизованих інформаційних системах, де документи (статті, монографії, звіти, реферати і т. п.) зберігаються, як правило, у повнотекстовому вигляді на електронних машинних носіях і можуть надаватися користувачам за їхніми запитамі через телекомунікаційні мережі.

Вивчення літературних джерел краще починати з робіт загального характеру, а потім переходити до спеціальних.

Курсова робота має обов'язково базуватися на використанні кількох (10–25) джерел літератури. У тому разі, коли написання курсової роботи передбачає збір первинної інформації (статистичної, архівної, музейної), здобувачу необхідно визначитися з тими установами та організаціями, де таку інформацію можна отримати. Бажано також визначитися з переліком показників, котрі потрібно зібрати, скласти запит у відповідні установи тощо.

Четвертий етап передбачає написання курсової роботи. Зібраний під час польових досліджень і аналізу літературних, фондових, картографічних та інших джерел, матеріал повинен бути систематизований і узагальнений у вигляді чорнового варіанту курсової роботи. Текст має бути викладений послідовно відповідно до плану, який подається на початку курсової роботи. Викладені думки та факти повинні бути логічно зв'язані. Кожен розділ має закінчуватись невеликими висновками.

Основні вимоги до тексту – самостійність у викладенні матеріалу. Написання курсової роботи – це не копіювання матеріалу та вставляння його у працю (або копіювання з мережі Internet і вставляння у власний текст). Відповідний матеріал необхідно сформулювати власними словами та процитувати особливо значущі уривки, щоб мати можливість прокоментувати їх та додати до вашої власної аргументації.

Високі вимоги ставляться не тільки до змісту і результатів курсової роботи, а й до її літературного та зовнішнього оформлення. Робота повинна бути написана в логічній послідовності, грамотно, літературною мовою.

У курсовій роботі не рекомендується вести виклад від першої особи однини (наприклад, «Я вважаю», «Мені здається», «На мою думку») чи множини («Ми спостерігаємо», «Ми маємо» тощо). Допускаються звороти зі збереженням першої особи множини, в яких виключається займенник «ми», до прикладу, «спостерігаємо», «маємо на увазі» та ін. Ще краще використовувати вирази «на основі зробленого аналізу можна

стверджувати...» чи «проведені дослідження дають підстави робити висновки...» тощо.

Виконану в чорновому варіанті курсову роботу здобувач подає для перевірки науковому керівнику. З урахуванням зроблених ним зауважень автор вносить до неї необхідні зміни та доповнення. Після остаточного погодження з керівником чернетки роботи можна оформляти остаточний варіант.

П'ятий, заключний, етап включає публічний захист курсової роботи. Він проводиться перед комісією (2-3 особи), яка спеціально створена для цього. На виступ під час захисту курсової роботи відводиться 5–7 хв. Упродовж цього часу здобувач має чітко викласти основні положення роботи, отримані результати та методику її виконання. Як правило, доповідь складається з трьох чітко виокремлених частин: вступної частини (1,0–1,5 хв), аналізу власних досліджень (3,0–4,0 хв) та висновків (1,0–1,5 хв). Під час захисту можна користуватися конспектом основних положень чи планом доповіді, а також ілюстративним матеріалом (картами, графіками, таблицями або мультимедійними презентаціями). Після доповіді здобувачу ставлять запитання, на які він має відповісти чітко та лаконічно.

Загальна оцінка курсової роботи складається з суми двох оцінок: оцінки керівника (до 50 балів) та комісії (до 50 балів). Оцінка проводиться з урахуванням низки критеріїв (додаток Б), насамперед того, наскільки її автор:

- продемонстрував вільне володіння змістом поданої роботи;
- обґрунтував актуальність проблеми, правильно сформулював мету дослідження, виділив завдання та методи дослідження;
- відобразив у плані основні питання теми;
- залучив достатню кількість теоретичних матеріалів, використав найсучасніші джерела літератури, глибоко вивчив і правильно проаналізував літературу із теми дослідження, правильно її цитує;

- показав застосування методів дослідження;
- проявив самостійність у розробці теми;
- виклав матеріал логічно і послідовно, відповідно до плану, підкріпив теоретичні положення прикладами із практики;
- зробив відповідні висновки та узагальнення;
- написав роботу грамотно, літературною мовою, правильно оформив її.

Оцінка курсової роботи **знижується**, якщо у ній:

- не виділена і не обґрунтована проблема дослідження;
- не сформульована мета, не вказані завдання і методи дослідження;
- план роботи хаотичний, не виділяються вузлові питання проблеми;
- відсутня самостійність у розробці теми, курсова робота зводиться до простого переказування чи переписування першоджерел;
- порушена логіка дослідження, у викладенні матеріалів є повтори чи плутанина думок, приклади, що носять випадковий характер;
- дуже вузьке коло джерел літератури;
- допущені помилки у цитуванні літератури, неправильно вказані джерела наведених висловлювань;
- зустрічаються орфографічні та граматичні помилки, недосконалий стиль викладу матеріалу;
- порушені правила складання бібліографії.

3. СТРУКТУРА КУРСОВОЇ РОБОТИ

Курсова робота складається із вступної, основної частин, висновків і додатків (при потребі).

До **вступної** частини належать титульний аркуш (додаток В), зміст (додаток Г) і у разі необхідності перелік умовних позначень, символів, скорочень тощо, вступ.

Титульний аркуш курсової роботи містить:

- найменування закладу вищої освіти, факультету (інституту) та кафедри, де виконане дослідження;
- прізвище, ім'я автора;
- назву роботи із зазначенням її типу (курсова робота);
- назву дисципліни, з якої виконується курсова робота;
- науковий ступінь, вчене звання, прізвище та ініціали наукового керівника;
- бали, оцінку за національною шкалою та за шкалою ECTS;
- прізвища членів комісії, перед якою відбудеться захист курсової роботи;
- вказівку на дату подання роботи на кафедру;
- місто і рік.

Вступ – дуже відповідальна частина курсової роботи, яка містить усі кваліфікаційні характеристики наукового дослідження. У вступі певним чином викладена вся робота у стислому вигляді. Тому він важливий не тільки для того, хто читатиме працю, але й у першу чергу для самого автора, бо впорядковує його мислення, змушує дотримуватися обраних принципів і вимог.

У вступі, обсяг якого складає 1–2 сторінки, коротко формулюється й обґрунтовується **актуальність теми**, визначаються **об'єкт і предмет дослідження**, розкривається **мета роботи** та її **основні завдання, методи досліджень, структура роботи**. Інколи у вступі здійснюється **огляд найважливіших публікацій** з даної теми. Якщо здобувач має апробацію результатів дослідження, то зазначається, на яких

наукових конференціях, симпозиумах, круглих столах були оприлюднені результати досліджень, які вийшли публікації з даної теми.

Актуальність формулюється дуже стисло і включає короткий виклад загальної проблеми. Об'єктом дослідження у географічних роботах можуть бути компоненти геосфери (атмосфера, гідросфера, природні зони тощо), процеси та явища, що відбуваються у ній, окремі континенти, види та сектори економічної діяльності, системи розселення, економіка окремих країн і регіонів тощо. Предметом дослідження у більшості курсових робіт із географії є просторовий аспект поширення географічних явищ, процесів, об'єктів економіки, населення та ін.

Використані методи подаються у вигляді їхнього переліку із зазначенням того, які саме завдання були розв'язані з їхньою допомогою.

Приклад написання вступу до теми “Територіальна організація банківської системи України”.

За умови формування в Україні ринкової моделі економіки, важлива роль належить вивченню нових видів інфраструктурних послуг. Насамперед, це стосується фінансової інфраструктури (банки, кредитні установи тощо), заклади якої надають послуги з проведення розрахунків, залучення та розташування фінансових ресурсів тощо. Ступінь впливу та економічна значущість банківської системи визначаються її роллю в розвитку ринкових перетворень у суспільстві. Одночасно вона характеризує організаційну зрілість економіки країни, характер ринкових реформ, можливості та стан розвитку підприємництва.

Попри велику значущість банківської системи для розвитку економіки країни, економіко-географічні дослідження з даної тематики майже не проводяться.

Насамперед це стосується особливостей її просторової організації. Саме цим і був зумовлений вибір теми курсової роботи.

Об'єктом дослідження цієї курсової роботи є банківська система України, **предметом** – особливості та закономірності її територіальної організації.

Мета дослідження – вивчити особливості територіальної організації банківської системи України, визначити шляхи подолання територіальних відмінностей у рівні забезпеченості населення банківськими послугами.

Мета дослідження передбачає постановку і вирішення таких головних **завдань**:

- розробка та впорядкування методів географічного вивчення банківської системи;
- аналіз компонентної структури банківської системи України;
- аналіз територіальної структури банківської системи та виділення центрів банківських послуг різного рангу;
- визначення впливу банківської системи на кредитування та соціально-економічний розвиток регіонів України;
- групування регіонів України за особливостями розвитку банківської системи;

Вивчення банківської системи України було реалізовано за допомогою сукупності загальнонаукових і спеціальних методів дослідження, як-то: системного аналізу (при вивченні структури банківської системи), статистичного (при визначенні доступності банківських центрів), картографування (для візуалізації територіальної організації банківської системи України), класифікації та типізації явищ (при визначенні регіональних відмінностей, групуванні регіонів країни за особливостями розвитку

банківської системи) тощо. У роботі використовувалися численні статистичні матеріали Державної служби статистики України, статистичні збірники та довідники з питань розвитку банківської системи України.

Основна частина курсової роботи містить, зазвичай, тричотири розділи – теоретичний, аналітичний, конструктивно-прикладний.

Перший розділ курсової роботи традиційно присвячений розкриттю теоретико-методичних аспектів об'єкту дослідження. Тут необхідно охарактеризувати теоретичні підходи до проблематики курсової роботи, зробити короткий огляд уже наявних наукових досліджень із даної теми, розкрити поняттєво-термінологічний апарат, методи досліджень тощо. У тому разі, коли курсова робота виконується з фізико-географічних дисциплін, перший розділ може бути присвячений комплексній характеристиці природи регіону (материка). Зазвичай перший розділ включає два або три пункти.

Приклади структури першого розділу тем “Екологічна ситуація в Україні”.

1. Екологічна ситуація та чинники, що її визначають
 - 1.1. Поняття “екологічна ситуація”
 - 1.2. Чинники, що формують екологічну ситуацію

У другому розділі можуть розкриватися різні аспекти об'єкту та предмету вивчення курсової роботи. Це може бути безпосередня фізико- чи економіко-географічна характеристика території (регіону) дослідження, техніко-економічні особливості розвитку підрозділу промисловості, окремі аспекти вивчення населення, компонентів природи, складових екологічної ситуації тощо. Досить часто у другому розділі подається характеристика основних чинників, що впливають на розвиток тих чи інших процесів і явищ.

Приклад структури другого розділу теми “Сільське господарство України”.

2. Передумови та чинники розвитку сільського господарства України

2.1. Агрокліматичні та ґрунтові передумови розвитку сільського господарства

2.2. Соціально-економічні чинники та їхній вплив на територіальну організацію сільського господарства

У третьому розділі мають бути висвітлені основні питання курсової роботи, а також власні дослідження, продемонстровані статистичні обрахунки, картографічні матеріали, проаналізовані й оцінені певні явища та процеси, виявлені закономірності їхнього поширення тощо.

Приклад структури третього розділу теми “Металургійне виробництво України”.

3. Територіальна організація металургійного виробництва України

3.1. Виробництво чавуну, сталі та прокату

3.2. Виробництво труб і феросплавів

3.3. Виробництва метизної продукції

3.4. Райони металургійної промисловості

Четвертий розділ є завершальним. Здебільшого тут розкриваються основні проблеми об’єкту дослідження (види виробництв, економічного району, заповідної території) та розглядаються шляхи розв’язання цих проблем. Важливе місце відводиться також розкриттю перспектив розвитку об’єкту дослідження.

Приклад структури четвертого розділу теми “Вугільна промисловість України”.

4. Проблеми та перспективи розвитку вугільної промисловості

4.1. Сучасні проблеми розвитку вугільного виробництва України.

4.2. Шляхи подолання депресивності вугільної промисловості та перспективи її розвитку в нових соціально-економічних умовах.

Завдання **висновків** – підвести підсумки, розкрити найважливіші результати роботи та підкреслити власний внесок у дослідження. Висновки складають 1-2 сторінки. Вони формулюються окремими пунктами і мають приблизно відповідати параграфам курсової роботи. Висновки можуть інтегрувати положення, зроблені до кожного розділу, вказувати на невирішені проблеми. Варто пам'ятати, що у висновках не подаються кількісні підрахунки, цитати та точки зору науковців, а наводяться їхні узагальнення, аналіз і опис.

Після загальних висновків подається бібліографічний список використаних джерел. **Список використаних джерел** має містити тільки ті праці, на які посилався автор у роботі, і налічувати 15-25 джерел.

Додатки включають до структури роботи за необхідності у допоміжному тематичному матеріалі. Крім цього, додатки використовуються у тому разі, коли їхнє розміщення в основній частині роботи може ускладнити сприйняття матеріалу, мають великий обсяг чи специфічні способи відтворення. Отже, у додатках можуть розміщуватися: допоміжні таблиці та картосхеми, проміжні математичні докази та формули, запозичені методики, опис комп'ютерних програм.

4. ПРАВИЛА ОФОРМЛЕННЯ КУРСОВИХ РОБІТ

4.1. ЗАГАЛЬНІ ВИМОГИ

Оформлення курсової роботи є важливим етапом, від якого також залежить її оцінка.

Курсова робота може бути виконана як у рукописному, так і в друкованому вигляді. Робота виконується на одному боці аркуша стандартного формату А4. Поля встановлюються таким чином: верхнє і нижнє – по 2 см, лівє – 3 см, правє – 1,5 см. При написанні курсової роботи використовують один колір – синій або чорний (включаючи й заголовки). Якщо був обраний варіант комп'ютерної верстки, то текст набирається в редакторі Word for Windows, шрифт Times New Roman, розмір – 14 кегль, 1,5 інтервали.

Текст основної частини роботи поділяють на розділи, пункти (параграфи) та підпункти. Заголовки структурних частин курсової роботи “ЗМІСТ”, “ВСТУП”, “РОЗДІЛ”, “ВИСНОВКИ”, “СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ”, “ДОДАТКИ” друкують великими літерами симетрично до тексту. Заголовки підрозділів (параграфів) друкують маленькими літерами (крім першої великої) з абзацного відступу. Крапку в кінці заголовка не ставлять. Якщо заголовок складається з двох або більше речень, їх розділяють крапкою. У комп'ютерному варіанті назви розділів, пунктів (параграфів) та підпунктів виокремлюють особливим шрифтом. Відстань між заголовком і текстом повинна становити два рядки (дорівнювати 2-3 інтервали). Тексти розділів потрібно починати з нового аркуша, а пунктів (підпунктів) – без розриву сторінок, відокремлюючи їх тільки заголовками.

Приклад:

1. НАУКОВІ ОСНОВИ УРБАНІСТИКИ (відстань 2-3 інтервали)

1.1. “Урбанізація” як наукова категорія та об’єкт вивчення географії населення (текст підрозділу)

(відстань 2-3 інтервали)

1.2. Етапи і стадії розвитку урбанізації

При написанні тексту курсової роботи необхідно дотримуватися прийнятої термінології, умовних скорочень і символів. Якщо у тексті указуються прізвища вчених, то ініціали ставлять перед прізвищем (*приклад*: П. Г. Шищенко).

Ілюстрації (таблиці, картосхеми, профілі, світлини тощо), можна розміщувати у роботі безпосередньо після абзацу, де вони згадані вперше, або на наступній сторінці, і вони мають бути розміщені на таких же за розмірами аркушах. Якщо потрібен аркуш більшого формату, то його можна підігнути до відповідних розмірів. Усі ілюстративні матеріали повинні мати посилання на використані джерела. Якщо вони виконані автором самостійно, то потрібно це вказати у дужках: (за даними автора). На картосхемах, профілях завжди потрібновказувати масштаб.

4.2. НУМЕРАЦІЯ

Нумерація сторінок, розділів, пунктів, ілюстрацій, таблиць і формул виконуються арабськими цифрами без знака “№”.

Нумерація сторінок курсової роботи є наскрізною: розпочинається з титульного листа і закінчується списком використаних джерел. Титульний аркуш включають до загальної нумерації сторінок курсової роботи, але на титульному аркуші номер сторінки не ставлять. Нумерація сторінок розпочинається зі вступу, де ставиться цифра 3. Номер проставляють у верхньому правому куті аркуша без крапки в кінці.

Такі структурні частини курсової роботи, як зміст, вступ, висновки, список використаних джерел, додатки не мають порядкового номера. Аркуші, на яких розміщені згадані структурні частини курсової роботи, нумерують звичайним чином. Не нумеруються лише їхні заголовки, тобто не можна друкувати “1. ВСТУП” або “РОЗДІЛ 6. ВИСНОВКИ”. Розділи роботи нумеруються. Пункти (підпункти) нумеруються в межах кожного розділу (пункту). Номер пункту (підпункту) складається з порядкових номерів розділу (пункту) та порядкового номера пункту (підпункту). Вони відокремлюються між собою крапкою. У кінці номера повинна стояти крапка. **Приклад:** “2.3.” – третій пункт другого розділу, “2.3.1.” – перший підпункт третього пункту другого розділу. Потім у тому ж рядку йде заголовок пункту (підпункту).

Ілюстрації та таблиці, які розміщені на окремих сторінках, включаються до загальної нумерації сторінок курсової роботи. Усі ілюстрації нумеруються в межах розділу, де вони розміщені, за винятком ілюстрацій, які подані у додатках. Номер ілюстрації формується з номера розділу і порядкового номера ілюстрації в ньому, між номерами ставиться крапка. **Приклад:** “Рис. 5.2.” – другий рисунок п’ятого розділу.

Таблиці та формули також нумеруються в межах відповідних розділів. Номер таблиці складається з номера розділу, де вона розміщена, та її порядкового номера. **Приклад:** “Таблиця 2.4.” – четверта таблиця другого розділу. Номер формули утворюється аналогічним чином.

4.3. ІЛЮСТРАЦІЇ

Кожна ілюстрація у курсовій роботі має відповідати тексту роботи. Підпис під ілюстрацією наводиться знизу/з правого боку і повинен вмещувати найменування графічного сюжету, що позначається скороченим словом “Рис.”; порядковий номер ілюстрації; тематичний заголовок ілюстрації, що містить текст із стислою характеристикою зображеного.

Приклад:

Рис. 2.1. Структура об'єктів природно-заповідного фонду Чернігівської області станом на 01.01.2024 р. (% до загальної площі ПЗФ)

4.4. ТАБЛИЦІ

Статистичний матеріал, зазвичай, оформляється у вигляді таблиць. У правому верхньому куті над відповідним заголовком таблиці розміщують напис "Таблиця" із зазначенням її номера. Назву і слово "Таблиця" починають з великої літери. Назву не підкреслюють. Заголовки граф таблиці повинні починатися з великих літер, підзаголовки – з маленьких, якщо вони складають одне речення із заголовком, із великих, якщо вони є самостійними. Графу з порядковими номерами рядків до таблиці включати не потрібно.

Таблицю з великою кількістю рядків можна переносити на іншій аркуш. При перенесенні таблиці на іншу сторінку назву вміщують тільки над першою її частиною.

Приклад:

Таблиця 2.1

Дошкільні заклади в Україні

Рік	2000	2010	2015	2020	2023
Кількість, тис.	16,3	15,6	14,8	15,3	13,5
Кількість місць у закладах дошкільної освіти, тис.	1117	1136	1105	1153	1010

Складено автором за джерелом [3]

Приклад:

Таблиця 2.2

Чисельність населення на 1 січня 2022 року у розрізі районів Чернігівської області, осіб [1]

Міста та райони	Наявне населення		Постійне населення	
	на 1 січня 2022 р.	пересічна чисельність у 2021 р.	на 1 січня 2022 р.	пересічна чисельність у 2021 р.
1	2	3	4	5
м. Чернігів	282747	283990	276927	278170
Чернігівський	445460	448430	439893	442893
Н.-Сіверський	62141	62905	62115	62879

З наступної сторінки

Продовж. табл. 2.2

1	2	3	4	5
Ніжинський	215908	218274	214557	216923
Прилуцький	149401	151017	148387	150003
Разом	959315	968008	950773	959466

Якщо текст, який повторюється в графі таблиці, складається з одного слова, його можна замінити лапками; якщо з двох або більше слів, то при першому повторенні його замінюють

словами “Те ж”, а далі лапками. Ставити лапки замість цифр, знаків, математичних і хімічних символів, які повторюються, не слід. Якщо дані в якому-небудь рядку таблиці відсутні, то в ньому ставлять прочерк.

4.5. ФОРМУЛИ

Усі формули наводяться відразу після тексту, де про них йдеться, посередині нового рядка.

Пояснення значень символів і числових коефіцієнтів треба подавати безпосередньо під формулою в тій послідовності, в якій вони дані у формулі. Значення кожного символу і числового коефіцієнта треба подавати з нового рядка. Перший рядок пояснення починається зі слова “де” без двокрапки. Якщо рівняння не вміщується в один рядок, його слід перенести після знака рівності (=) або після знаків плюс (+), мінус (-), множення (x) і ділення (:). Нумерація наводиться з правого боку в дужках. Якщо курсова робота виконується у комп’ютерному варіанті, формули мають подаватися в редакторі формул.

Наприклад:

$$I = \frac{\left(\frac{S_{\text{НС}}}{S_{\text{ПЗФ}}} + \frac{N_{\text{НС}}}{N_{\text{ПЗФ}}} \right)}{2}, \quad (3.1)$$

де $S_{\text{НС}}$ – площа нестійких природно-заповідних об’єктів;

$N_{\text{НС}}$ – кількість нестійких природно-заповідних об’єктів;

$S_{\text{ПЗФ}}$ – площа природно-заповідних об’єктів;

$N_{\text{ПЗФ}}$ – кількість природно-заповідних об’єктів.

4.6. ПРАВИЛА ЦИТУВАННЯ ТА ПОСИЛАННЯ НА ВИКОРИСТАНІ ДЖЕРЕЛА

Посилання на частини курсової роботи (розділи, пункти, ілюстрації, таблиці,

додатки тощо) виконують із зазначенням їхнього порядкового номера. При цьому можна користуватися скороченнями: замість слова “розділ” – “р.”, слів “пункт і підпункт” – “п.”, слова “рисунок”

– “рис.”, слова “таблиця” – “табл.”. Слово “додаток” не скорочують.

Приклад: "...у розділі 1..." або "...у р. 1..."; "...відповідно до підпункту 2.3.1 ..." або "...відповідно до п. 2.3.1 ..."; "...на рисунку 1.2 ..." або "...на рис. 1.2 ...", або "... (див. рис. 1.2)"; "...у таблиці 3.2 ..." або "... (див. табл. 3.2); "...за формулою (3.1)..."; "...у додатку А...".

Посилання у тексті курсової роботи на використані джерела виконують зазначенням порядкового номера (номерів) за переліком посилань (див. перелік посилань), виділеним двома квадратними дужками.

Приклад: “у працях [1–5]...”, “... за статтею [45]...”, “... у дослідженнях Ю. Я. Єліна [2, 4,15]...”.

У разі, коли використовуються матеріали з монографій, брошур та інших джерел із великим обсягом, у посиланні слід точно вказати номери сторінок, таблиць, формул із джерела, на яке зроблене посилання.

Приклад: “... Такі підходи детально розглянуті у монографії Ю. Я. Єліна [23, с. 10–25]...”, або “... це доведено у публікаціях наукового керівника курсової роботи [8, с. 225–228]”.

При наведенні цитат обов’язково потрібно посилатися на джерело. При прямому цитуванні текст цитати повинен зберігати граматичну форму та особливості авторського написання. Цей текст починається і закінчується лапками. При цьому допускається пропуск слів, речень за допомогою друкування трьох крапок у місці пропуску.

Приклад: “Капілярна вода – це вода, яка доповнює частково чи повністю капілярні породи... Капілярна вода переміщується завдяки силам поверхневого натягу..., а також завдяки силам тяжіння” [7, с. 305].

При непряму цитуванні (переказі, викладенні думок інших авторів своїми словами) слід бути точним у викладенні думок автора і давати відповідні посилання на джерело.

4.7. ОФОРМЛЕННЯ СПИСКУ ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

Список використаних джерел слід розміщувати одним із таких способів: в алфавітному порядку прізвищ перших

авторів або заголовків, у порядку появи посилань у тексті, у хронологічному порядку. Найчастіше використовують алфавітний порядок запису джерел. Записи розташовують в алфавітному порядку за прізвищами авторів або за першими словами назв джерел. Авторів, які мають однакові прізвища, записують в алфавітному порядку їхніх ініціалів. Праці одного автора записують за алфавітом перших літер назв його праць. У списку спочатку розміщують літературу, видану кирилицею, потім видану латинською, далі – мовами з особливою графікою.

Нумерують джерела арабськими цифрами і кожне джерело починають з нового рядка (без пропуску вільних рядків). Посилання на використані в роботі джерела оформлюються згідно з чинним Національним стандартом України ДСТУ 8302:2015 «Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання».

Приклади оформлення бібліографічного опису у переліку посилань для найбільш поширених типів джерел наведено у додатку Д.

4.8. ДОДАТКИ

У додатках розміщують громіздкі таблиці, які органічно не вписуються в текст, а також схеми, картосхеми, ілюстрації допоміжного характеру тощо. У тексті мають бути відповідні пояснення та посилання на наявність таких матеріалів у додатках. Додатки розміщують після переліку використаних джерел та окремої сторінки із заголовком “ДОДАТКИ”. Кожен додаток починається з нової сторінки. Додатки групуються у порядку появи посилань на них у тексті роботи.

Посередині першого рядка кожного додатка малими літерами з першої великої пишуть слово “Додаток” і через пропуск – велику літеру, що позначає додаток, без крапки в кінці. На наступному рядку малими літерами з першої великої розміщують заголовок додатка теж без крапки у кінці. Додатки позначаються послідовно великими літерами української абетки, за винятком літер “Г”, “Є”, “І”, “Ї”, “Й”, “О”, “Ч”, “Б”.

Приклад:

Додаток А

Гідрохімічний стан поверхневих річкових вод
Чернігівської області у розрізі річкових басейнів

Текст кожного додатка, за необхідності, може бути поділений на розділи і підрозділи, які нумеруються у межах кожного додатка. Перед кожним номером ставлять позначення додатку (літеру) і крапку, наприклад, А. 2. – другий розділ додатка А.

СПИСОК ВИКОРИСТАНИХ ДЖЕРЕЛ

1. Барановський М. О., Барановська О. В., Мирон І. В. Методичні рекомендації до виконання кваліфікаційних робіт з географічних дисциплін. Ніжин: НДУ імені Миколи Гоголя, 2020. 64 с.
2. Білоусова Т. П. Основи наукових досліджень: навчальний посібник для аудиторної, самостійної, індивідуальної роботи та дистанційного навчання. 2-ге вид., перероблене і доповнене [Електронний ресурс]. Кам'янець-Подільський: Кам'янець-Подільський національний університет імені Івана Огієнка, 2023. 208 с.
3. Горішний П. М. Методичні вказівки з навчальної дисципліни "Курсова робота" для здобувачів магістерського рівня вищої освіти зі спеціальності 103 Науки про Землю ОПП Глобальні зміни геоморфосистем і геозагрози. Львів: ЛНУ імені Івана Франка, 2023. 32 с.
4. Дук Н. М., Суматохіна І. М. Виконання і захист курсових робіт: Навчально-методичний посібник. Для здобувачів вищої освіти першого (бакалаврського) рівня спеціальності 106 Географія за освітньою програмою «Географія рекреації і туризму». Дніпро: «Ліра ЛТД», 2021. 56 с.
5. ДСТУ 8302:2015. Інформація та документація. Бібліографічне посилання. Загальні положення та правила складання / Нац. стандарт України. Вид. офіц. [Уведено вперше; чинний від 2016-07-01]. Київ : ДП «УкрНДНЦ», 2016. 17 с.
6. Маковецька Л. О., Мандрик І. П. Курсова робота з економічної та соціальної географії : методичні вказівки до виконання курсових робіт для здобувачів освіти спеціальності 106 «Географія», освітньо-професійної програми «Географія». Луцьк: Волинський національний університет імені Лесі Українки, 2024. 28 с.
7. Положення Ніжинського державного університету «Про академічну доброчесність».

8. Положення про випускню кваліфікаційну роботу здобувача вищої освіти Ніжинського державного університету імені Миколи Гоголя.
9. Положення про підсумкову атестацію здобувачів вищої освіти та порядок створення і організацію роботи екзаменаційних комісій у Ніжинському державному університеті імені Миколи Гоголя.

ДОДАТКИ

**Перелік тем курсових робіт з географічних дисциплін
кафедри географії, туризму та спорту Ніжинського
державного університету імені Миколи Гоголя**

1. Оцінка впливу полігонів твердих побутових відходів на довкілля України.
2. Антропогенний вплив на літосферу.
3. Антропогенне забруднення поверхневих вод.
4. Біотичні ресурси України, використання та охорона.
5. Природні заповідники України: сучасний стан та перспективи.
6. Регіональні ландшафтні парки та їх роль у збереженні біорізноманіття.
7. Вплив військових дій на довкілля України.
8. Український туризм в умовах війни.
9. Космічний туризм як інноваційний проєкт: перешкоди та перспективи.
10. Технології майбутнього в туризмі та роль БПЛа у їх розвитку.
11. Вівчарство світу: головні регіони, основні виробники та експортери.
12. Головні технічні культури: основні виробники, експортери та імпортери.
13. Актуальні проблеми світового господарства: географічні аспекти.
14. Глобальне потепління клімату та його наслідки для географічної оболонки.
15. Особливості розвитку регіональних ландшафтних парків Полтавської області.
16. Стан повітряного басейну Чернігівської області.

Орієнтовний розподіл балів за критеріями оцінювання курсової роботи

Критерії оцінки та бали				Максимальна оцінка у балах
1. Чіткість формулювання об'єкта, предмета, мети і завдань дослідження				
об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження не сформульовані	об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження сформульовані неправильно	об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження сформульовані нечітко	об'єкт, предмет, мета і завдання дослідження сформульовані чітко	5
0	1-2	3-4	5	
2. Актуальність роботи, аналіз наукових джерел				
актуальність роботи необґрунтована, аналіз стану проблеми відсутній	актуальність роботи обґрунтована недостатньо, аналіз стану проблеми здійснено за навчальною літературою та застарілими джерелами	актуальність роботи обґрунтована, аналіз стану проблеми здійснено за новітніми вітчизняними та закордонними джерелами		5
0	1-3	4-5		
3. Логічність структури та її відповідність темі роботи				
зміст та структура не відповідають назві роботи, визначеній меті та поставленим завданням	зміст та структура частково відповідають назві роботи, визначеній меті та поставленим завданням	зміст і структура відповідають назві роботи, визначеній меті та поставленим завданням		5
1-2	3	4-5		
4. Системність і повнота у розкритті теми				
у роботі не розкрито основних питань теми дослідження; робота ґрунтується на ненаукових положеннях	належно висвітлено окремі питання, або аналіз проблемних питань має дещо поверхневий характер	у роботі висвітлено всі питання теми з опорою на фундаментальні положення сучасної географічної науки		5
1-2	3	4-5		
5. Стиль, грамотність, якість оформлення курсової роботи				
робота написана зі значною кількістю допущених орфографічних, пунктуаційних і стилістичних помилок, оформлення роботи не відповідає встановленим вимогам	робота написана науковою мовою з незначною кількістю орфографічних, пунктуаційних і стилістичних помилок, оформлення роботи в цілому відповідає встановленим вимогам, але допущено кілька неточностей	робота написана грамотною науковою мовою без орфографічних, пунктуаційних і стилістичних помилок, оформлення роботи повністю відповідає встановленим вимогам		5
1-2	3-4	5		

6. Аргументованість висновків, їх відповідність одержаним результатам						
в роботі відсутні висновки як результати дослідження, або вони не є конкретними та не ґрунтуються на положеннях роботи (не впливають з її змісту)	робота містить конкретні висновки щодо результатів дослідження, однак вони не є належно аргументованими та чітко викладеними		результати дослідження чітко сформульовані, належно обґрунтовані, мають науковий характер і практичне значення			5
1-2	3-4		5			
7. Ступінь самостійності автора роботи, особистий внесок автора в роботу						
робота не має дослідницького характеру, робота має компілятивний характер, наукова полеміка відсутня	робота є частково самостійним дослідженням проблеми, містить самостійно відібраний фактичний матеріал, проте не має дослідницького характеру		робота є самостійним дослідженням актуальної географічної проблеми, робота має дослідницький характер			5
0-1	2-3		4-5			
8. Зміст, структура, логічність виступу						
Зміст та структура виступу не розкривають головних положень роботи, представлення матеріалу є не логічним	Зміст та структура виступу частково розкривають головні положення роботи, виступ побудований у логічній послідовності		Зміст та структура виступу розкривають головні положення роботи, виступ побудований у логічній послідовності			5
1-2	3-4		5			
9. Відповіді на запитання						
здобувач на захист не з'явився	здобувач не в змозі відповідати на поставлені запитання, неспроможний аргументувати положення роботи	здобувач намагається дати відповідь на запитання і робить спроби аргументувати положення роботи	здобувач допускає суттєві неточності у відповідях на запитання, не завжди належно обґрунтовує положення роботи	здобувач дає правильні відповіді на запитання, але не завжди упевнений в аргументації, чи не завжди коректно її формулює	здобувач дає правильні та чіткі відповіді на всі запитання, правильно аргументує власну позицію	10
0	1-2	3-4	5-6	7-8	9-10	
Загалом					50	

Ніжинський державний університет імені Миколи Гоголя
Навчально-науковий інститут природничо-математичних,
медико-біологічних наук та інформаційних технологій

Кафедра географії, туризму та спорту

Курсова робота з географії материків і океанів
на тему:

Історія дослідження Тихого океану

Студентки III курсу, групи ГТ-31
галузь знань: 10 Природничі науки
спеціальність: 106 Географія

Кравчук Ірини

Науковий керівник: канд. геогр.
наук, доцент Барановська О. В.

Оцінка наукового керівника _____

Національна шкала _____

Кількість балів _____

Оцінка ECTS _____

Члени комісії:

_____ (підпис) (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) (прізвище та ініціали)

_____ (підпис) (прізвище та ініціали)

Зразок оформлення змісту курсової роботи

ЗМІСТ

Вступ.....	3
1. Загальна характеристика природи регіону.....	4
1.1. Фізико-географічне положення.....	5
1.2. Геотектонічна будова та рельєф.....	6
1.3. Клімат.....	8
1.4. Води.....	10
1.5. Ґрунти.....	11
1.6. Рослинність.....	12
1.7. Тваринний світ.....	13
2. Ландшафтна структура регіону.....	14
3. Антропогенні зміни ландшафтів.....	20
Висновки.....	25
Список використаних джерел.....	26
Додатки.....	27

Додаток Д

Зразки оформлення переліку використаних джерел

	Зразок оформлення
Один автор	Хільчевський В. К. Гідрографія та водні ресурси Європи: навч. посібник. Київ: ДІА, 2023. 308 с.
Два автори	Шовкун Т. М., Мирон І. В. Основи загального землезнавства та ландшафтознавства: навч. посіб. 2-е вид, перероб. і допов. Ніжин: НДУ ім. М. Гоголя, 2023. 95 с.
Три автори	Джинджоян В. В., Тесленко Т. В., Горб К. М. Інноваційні технології в туризмі та гостинності: навч. посіб. Київ: Видавництво «Каравела», 2022. 340 с.
Чотири та більше авторів	Тарасова В. В., Нестерчук І. К., Ковалевська І. М., Осіпчук А. С. Географія туризму: Екологічний туризм: підручник. Житомир, 2021. 252 с. або Географія туризму: Екологічний туризм: підручник / В. В. Тарасова та ін.; Житомир, 2021. 252 с.
Без автора (редактор(и), упорядник(и))	Перспективи розвитку туризму в Україні та світі: управління, технології моделі: колективна монографія. Видання сьоме / за наук. ред. Л. Ю Матвійчук, Ю. М. Барського, М. І. Лепкого. Луцьк: ВІП Луцького НТУ. 2021. 448 с. Методичні рекомендації щодо виконання та постерного захисту науково-дослідницьких робіт з географії учнів-членів Малої академії наук. / упоряд. О. В. Яроменко, Рівне, 2021. 25 с.
Документ з організацією як автором	Україна у цифрах 2022. Статистичний збірник. Державна служба статистики України. Київ, 2023. 32 с.

Збірник наукових праць	Теоретико-прикладні аспекти діяльності суб'єктів освітнього процесу: зб. наук. праць здобувачів вищої освіти. Житомир: Вид-во ЖДУ, 2023. 114 с.
Частина видання (стаття з журналу)	<p>Барановський М. О. Спроможність територіальних громад України: підходи до оцінки, регіональні відмінності, типізація. Науковий вісник Чернівецького університету: Географія. 2023. Вип. 845. С. 77-87.</p> <p>або</p> <p>Барановський М. О. Спроможність територіальних громад України: підходи до оцінки, регіональні відмінності, типізація. Науковий вісник Чернівецького університету: Географія. 2023. Вип. 845. С. 77-87.</p>
Частина видання (стаття зі збірника наукових праць)	<p>Філоненко Ю. М. Сучасний стан та особливості трансформації меліоративної системи у межах басейну річки Остер. Фізична географія та геоморфологія: Науковий збірник. К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. 2024. Том 47. Випуск 3-4 (125-126). С. 21-28.</p> <p>або</p> <p>Філоненко Ю. М. Сучасний стан та особливості трансформації меліоративної системи у межах басейну річки Остер. Фізична географія та геоморфологія: Науковий збірник. К.: Київський національний університет імені Тараса Шевченка. 2024. Том 47. Випуск 3-4 (125-126). С. 21-28.</p>
Частина видання (стаття з друкованого журналу)	<p>Афоніна О. О. Старіння населення Чернігівської області: медико-демографічні аспекти. Географічний часопис Волинського національного університету імені Лесі України. Луцьк: Видавничий дім «Гельветика». 2024. Вип. 3. С. 67-74</p> <p>або</p> <p>Афоніна О. О. Старіння населення Чернігівської області: медико-демографічні аспекти. Географічний часопис Волинського</p>

	національного університету імені Лесі України. Луцьк: Видавничий дім «Гельветика». 2024. Вип. 3. С. 67-74
Частина видання (стаття з енциклопедії)	Мирон І. Р. Сейм. Географічна енциклопедія України / відповід. ред. О. М. Маринич. Київ: Українська енциклопедія ім. М. П. Бажана, 1993. Т.3. С. 171.
Словники, довідники	Географія: словник-довідник / уклад. В. Л. Ципін. Харків: Халімон, 2006. 175 с. Великий тлумачний словник сучасної української мови / уклад. та голов. ред. В. Т. Бусел. Київ, 2005. 1728 с.
Тези доповідей наукових конференцій, з'їздів, семінарів тощо	Шовкун Тетяна, Мирон Інна. Функціонування туризму в Чернігівській області в сучасних умовах. Соціально-економічні особливості та проблеми сучасного розвитку Чернігівської області: матер. II Всеукр. наук.-практ. конференції (8-9 лютого 2024 року, м. Ніжин). Ніжин: НДУ імені Миколи Гоголя, 2024. С.127-129.
Автореферат дисертації	Кузишин А. В. Регіональний вимір соціально-політичних процесів: теорія, методологія та практика суспільно-географічного дослідження: автореф. дис... докт. геогр. наук: спец. 11.00.02. Київ, 2021. 40 с.
<i>Стандарти</i>	ДСТУ ISO 6107-1:2004. Якість води. Словник термінів. Частина 1 (ISO 6107-1:1996, IDT). [Чинний від 2005-04-01]. Вид. офіц. Київ : Держспоживстандарт України, 2006. 181 с.
<i>Багатотомні видання</i>	Енциклопедія Сучасної України / редкол.: І. М. Дзюба та ін. Київ: САМ, 2016. Т.17. 712 с.
Картографічні видання	Національний атлас України / Гол. редактор: Леонід Руденко. Київ: ДНВП «Картографія», 2007. 440 с. Атлас ґрунтів України. Київ: Урожай, 1992. 159 с. Тваринний світ. Чернігівська область: Географічний атлас: Моя мала Батьківщина. Київ: ТОВ «Видавництво «Мапа», 2003. С. 9.

<p>Офіційні документи: закони, постанови тощо</p>	<p>Конституція України: станом на 1 верес. 2016 р.: відповідає офіц. тексту. Харків: Право, 2016. 82 с. Земельний кодекс України: офіц. видання: текст прийнятий ВР України 25 жовт. 2001 р. Київ, 2013. 171 с. або Земельний кодекс України. Київ, 2013. 171 с.</p>
<p>Інтернет-джерела (локального доступу)</p>	<p>Розподіл населення найбільш численних національностей за статтю та віком, шлюбним станом, мовними ознаками та рівнем освіти [Електронний ресурс]: за даними Всеукр. перепису населення 2001 р. / Держ. служба статистики України; ред. О. Г. Осауленко. К. : CD-вид-во «Інфодиск», 2004. 1 електрон. опт. диск (CD-ROM): кольор. ; 12 см. (Всеукр. перепис населення, 2001). Систем. вимоги: Pentium-266; 32 Mb RAM ; CD-ROM Windows 98/2000/NT/XP. Назва з титул. екрану.</p>
<p>Інтернет-джерела (віддаленого доступу)</p>	<p>Остапенко Я. О. Статистичний аналіз підприємств готельного господарства та прогнозування його розвитку. URL : http://global-national.in.ua/archive/8-2015/256.pdf (дата звернення 16.01.2017). Про вищу освіту : Закон України від 01.07.2014 р. № 1556-VII. Дата оновлення: 28.09.2017. URL: http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1556-18 (дата звернення: 15.11.2017). Радченко А. І., Діденко Ю. В. Геологічна наука в академічних публікаціях. Наука та іннов. 2016. 12, № 3. С.14-26. URL: http://scinn.org.ua/ua/archive/12%283%29/12%283%2901 Про відзначення 150-річчя з дня народження видатного вченого Володимира Івановича Вернадського [Електронний ресурс] : проект постанови Верховної Ради України. Документ не було опубліковано. Доступ із інформ.-правової системи «ЛІГА-ЗАКОН».</p>

Навчальне видання

**Барановський М. О.,
Барановська О. В.,
Миرون І. В.**

Методичні рекомендації
до виконання курсових робіт
зі спеціальності 106 Географія

Технічний редактор – І. П. Борис
Комп'ютерна верстка – В. М. Косяк

Підписано до друку 30.09.2024 р. Формат 60x80x16 Папір офсетний
Гарнітура Arial Обл.-вид. арк. 1,54 Ел. вид.
Замовлення № 126 Ум. друк. арк. 1,32

Ніжинський державний університет
імені Миколи Гоголя
м. Ніжин, вул. Воздвиженська, 3А
(04631) 7-19-72
E-mail: vidavn_ndu@ukr.net
www.ndu.edu.ua

Свідоцтво суб'єкта видавничої справи
ДК №2137 від 29.03.05 р.